

Цибульському Григорію Івановичу —
батькові моєму, лісничому, що залишив
мені у спадок безцінний дар —
безмежну любов до лісу!

«Тепер я розумію достеменно: то сам Ліс по-
клікав мене грибами до себе...»

Мирослав Дочинець «Вічник»

У ПОШУКАХ ГРИБНОГО ЦАРСТВА

У 50-х роках вже минулого століття мої батьки мешкали в селі Троці на Житомирщині: хати під соломою, тини з лози і спориші під тинами — густі-густі. Улітку, щоразу, як тільки пройде дощ, гурт дітлахів нишпорив у спориші, шукаючи біло-рожеву печеричку. Коли комусь щастливо, всі гуртом бігли до діда Михалка. Столітній дід сидів на призьбі в поганняній сорочці, з-під густих брів дивився на нас добре очі, а вуса ледь тримтіши від стримуваного сміху. Щасливчик простягав свою печеричку. Дід відламував корінчик, довго обдумував пісочок, а тоді, лукаво глянувши на нас, відкривав рота, і рука з грибочком починала повільно описувати коло перед нашими широко розгинутими очима. А тоді наставала мить справжнього дива: рука діда зупинялась, а тоді — хоп, і нема! Сира печеричка зникала в роті. Ворушилася сива борошна, дід жував грибочка, а ми зачудовано спостерігали за цим дійством, щоб не пропустити жодного поруху. Пожувавши печеричку, дід Михалко весело підкручував вуса і притупуючи ногою заспівував: «Пішла баба по гриби, а дід по опеньки, баба свої поварила, а дід їв си-ренькі...». Ми починали й собі галасувати навколо діда, а потім розбігались у пошуках нової печерички...

Жили ми з бабцею Ганною навпроти діда Михалка. Її хатинка в саду, над річкою, вся світилась вишитими рушниками на іконах; ліжко, лавки і полики були застелені райдужними ряднами, які вона ткала для себе й всього села. За хатою, як ліс, рівними рядами росли коноплі — високі і густі, а між ними — стежечка до річки. В коноплях «хтось» жив. Але я його не боялась, то мене так лякали, щоб, бува, коноплі не потолочила. Був у мене страшний «ворог» — зозуляста квочка, яка не давала взяти в руки пухнастеньке курчатко. Якось це мені вдалося і я побігла покупати його до річки. На цьому «ділі» мене швидко спіймали...

Спала я на печі, а коли прокидалась, то бабця вже виймала з печі банячок з картоплею, де зверху на ній завжди був для мене запечений солодкий бурячок. Той неповторний смак я й досі пам'ятаю... Одного ранку прокинулась – в хаті нікого, на столі пироги. Свято. Мама на роботі, а бабуня в церкві. Голодна, мабуть, пішла? Треба-но їй пирогів занести. До дверей – замкнено, але вікно відкрилось легко. Я хутенько причепурилась, пироги в хустинку зав'язала, і біжечком до берега. Церква стояла на горбку по той бік річки. На початку літа ріка була повновода, кладка вузенька. До поручнів рука не діставала – була я маленька, як пташеня. І тоді я взяла в зуби вузлика, обхопила ручками колоду і поповзла, повторюючи про себе: «Помаленьку, помаленьку, помаленьку...». На пляху був колгоспний двір, одного пирога згодувала горобцям. Коли штовхнула двері і переступила поріг церкви, люди розстушилися і тихенько загомоніли: «Ганко, твоя црийпла...»

Було мені п'ять років, коли мого тата призначили лісничим Гвоздяренського лісництва Бердичівського лісгоспу. Старий панський будинок, в якому ми мали жити, стояв посеред лісу. Навколо будинку був старий сад, а перед вікнами велика галявина, на якій ріс розкішний кущ білих троянд. Будинок був такий великий, що в ньому можна було заблукати. На другий день нашого приїзду тато з мамою розбиралі речі, а я взяла маленьке відеречко, ножика, і пішла в ліс по гриби. Збирала цілий день. І досі перед очима лісова дорога, по якій я іду, мов зачарована. А навколо дерева – великі-великі. Повернулась пізно, у відеречку одна сироїжка, решту грибів розгубила, а серце завмирало від щойно звіданої таємниці. В лісництві не було живої душі, я сіла на порозі і стала чекати. І куди це всі поділися? Того дня мене шукали всім лісництвом аж до гізнього вечора.

Перед входом в наш будинок замість східців був земляний насіння, а на ньому – дощатий настил, по якому до кухні заповзали вужі, вони любили погрітися біля натопленої плити і понити молока з котячих мисок. Від хати до погреба вела алея старих дерев глоду. У погріб було заходити страшно, бо за шию міг впасті або жук-олень з великими рогами, або ж холодний, як лід, вуж. Коли сходило сонце, вужі виповзали через продухи погрітися на погріб і я часто прибігала до них погратись.

Тато любив садити ліс, сад, висівав у розсаднику насіння різних дерев, а звідти вже саджанці висажували на лісові ділянки. З усіх дерев любив модрину, хвойне дерево, яке скидає голки на зиму

Зміст

Про гриби і грибників	3
У пошуках грибного царства	5
Природна комора здоров'я	14
Як готувати ліки з грибів	21
Грибні запахи: п'янкий дух лісу	23
Початок грибної пори	27
Білий гриб: диво нашого лісу	32
Лисички-сестрички	38
Краснючки і бабочки	42
Живчик-маслючок	45
На початку літа порадійте моховикам	48
"Тупу-тупу коло діжечки, навідала сироїжечки..."	51
Печериці	56
Гриби-зонтики	60
Приболотюха	63
Панна Поліських лісів	65
«А я діагностую веселкою...»	71
Чарівні кулі	75
Дивний гриб, що світиться вночі	82
Хрящі	85
Рижик сосновий, рижик ялиновий	91
Мокруха ялинова	93
Копринуси	96
Корали, що ростуть у лісі	98
Як я їла мухомори	100

Не оминайте маренух	108
Іжовики	110
Окраса осіннього лісу	113
Лісова пригода	119
Не всякий гриб – у кошик	122
Трутовики	129
Трутові гриби – джерело енергії життя	130
Прогулянки зимовим лісом	132
Березові трутові гриби	134
Трутовик справжній	138
Мене врятував копитень	140
Північний гребінь	142
Дві пригоди в пошуках гриба безсмертя	144
Трутовик для бджолярів	148
Коріолі різнобарвний	151
Істівні лікувальні гриби, що ростуть на деревах	153
Жар-гриб	154
Кучеряви барани, що живуть у лісі	158
Хутряна фея	164
Герицій	166
Опеньки!	168
Під музику осінньої тиші	172
Спорядження справжнього грибника	174
Грибна поліська кухня. Рецепти для гурманів	176
Використана література	181
Ти в лісі – ліс в тобі	182
Алфавітний покажчик українських назв грибів	184
Зміст	186